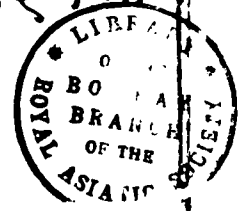

श्रीमन्महागणाधिपतये नमः॥ अथातो हि मरौलाग्रे देवदारुवनाश्रये॥ व्यासमेवाग्रमस्मीनं पृच्छंति
 ऋषयस्तदा॥१॥ मानुषाणां हितं धर्मं वर्तमानं कलौ युगे॥ शौचाचारं यथाशास्त्रं वा वदस्व यती
 सुत॥२॥ श्रुत्वा तु मुनिभिर्वाक्यं व्यासः शिष्यैर्कसंनिभैः॥ द्रष्टुं वाचमहातेजाः श्रुतिस्मृतिविशार
 दः॥३॥ येन हं सर्वं तत्त्वतस्तथापि न वदाम्यहं॥ पितरि परिपृच्छामि इति व्यासः स्थितो ब्रवीत्॥४॥
 ते तस्मै ऋषये सर्वधर्मतत्त्वार्थकाक्षिणः॥ ऋषिं व्यासपुत्रं स्वत्सु गता वदरिकाश्रमं॥५॥ नाना
 क्षुल्लं लकीर्णं फलपुष्पैरलं कृतं॥ नदीप्रवणोपेतपुष्पतीर्थोपशोभिते॥६॥ मृगपक्षिर्विनो
 दाद्यैर्देवतायतनारुते॥ यक्षगंधर्वासिद्धैश्च नृत्यगीतसमाकुले॥७॥ तस्मिन्नापि सभामध्ये श
 न्तिपुत्रः पराक्षरः॥ सखासीनो महातेजा मुनिमुख्यं गणावृतः॥८॥ तं दृष्ट्वा मुनिशार्दूलं राज
 मानं स्वतेजसा॥ कृतांजलिपुटो भूत्वा व्यासस्तमुनयस्तदा॥९॥ प्रदक्षिणाभिबोधैश्च स्तुति

पा. स्म. ९

भिः पर्यप्तजयनः॥ ततः संतुष्टमनसा पराशरमहामुनिः॥ १९०॥ व्यासं तु स्वागतं ब्रूयादासीनं मुनिपुंगवं॥ व
त्सि संस्वागतं तं दृष्ट्वा ऋषयश्च समागताः॥ १९१॥ कुशे लंकुरालमित्यक्तो व्यासः पृच्छत्यतः परं॥ यदि जानासि
मे भक्तं स्नेहाद्वा भक्तं वत्सला॥ १९२॥ धर्मं कथय मे तात अनुयात्यो यदि स्वयं॥ श्रुत्वा मे मानवा धर्मा वासि
ष्टा कारय पोसाथा॥ १९३॥ भार्गवा गोतमे याश्च तथा गोपालकस्य च॥ अत्रिर्विष्णुश्च सर्वज्ञे दिक्षु श्रुत्वा
रसस्तथा॥ १९४॥ तात पश्य हारीतया शबल्क्य कृताश्च ये या आपस्तंब कृता धर्माः शंखस्य लिखि
क तस्य च॥ १९५॥ कात्यायनश्च ताश्चैव प्राचेतस कृताश्च ये॥ श्रुति लाभोद्वास्तत्र स्मृत्यथो मानवास्ति
था॥ १९६॥ मन्यथाः सर्ववर्णानां कृतेः प्रोक्तास्तथा परा॥ धर्मयुगत्रयाचारं न संप्राप्ता कलौ युगे॥ १९७॥ ना
तुर्वर्ण्यं समाहृति किंचित्साधारणं कुरु॥ व्यासवाक्यावसानेन मुनिमुख्यः पराशरः॥ १९८॥ अश्वी
निर्णयं धर्मसंक्षमादिस्थलविस्तारेः॥ श्रुत्वा पुत्रप्रवक्ष्यामि ऋषयश्च समागताः॥ १९९॥ कृत्स्नक्षयाप
पन्नाश्च ब्रह्मा विष्णु महेश्वराः॥ श्रुतिस्मृति सदाचारानक्षीयंत भवन्ति ते॥ २०॥ न कश्चिद्देवकर्मच

वदेत्स्मृतिं चतुर्मुखः॥ तथैव धर्मस्मृतयो अनुकल्पांतरांति ते॥ २१॥ अन्ये कृतयुगे धर्मस्मृतायां द्वापरेऽप
रा॥ अन्ये कलियुगे नृपणं युगधर्मो नुरूपतः॥ २२॥ तपः परं कृतयुगे त्रेतायां ज्ञानमुच्यते॥ द्वापरे यज्ञमि
त्याहुर्दानमेकं कलौ युगे॥ २३॥ कृते तु मानवा धर्मो स्मृतायां गोतमाः स्मृताः॥ द्वापरे शंखलिखितोक्तै
पाराशरी स्मृताः २४॥ तज्ज्ञेद्वा कृतयुगे त्रेतायां ग्राममुख्ये जेतु॥ द्वापरे कुले मे कंच कर्तारं च कलौ यु
गे॥ २५॥ कृते संभाषणासौमित्रे तायां स्पर्शनेन तु॥ द्वापरे त्वेन मादाय कलौ पतति कर्मणा॥ २६॥
कृते तक्षणि कुः द्वापरे त्रेतायां दवाभिर्दिनेः॥ द्वापरे त्वेन कमासेन कलौ संवत्सरेणा तु॥ २७॥ अभि
गम्यान्तमं दानमाकुरुत चैव मध्यमेन॥ अधमयाच्यमानं च सेवादानं तु निष्फलं॥ २८॥ अभिगम्य कृते
दानं त्रेतायां ह्यदीयते॥ द्वापरे याच्यमानं स्यात्कलौ दानं च सेवया॥ २९॥ कृते त्वस्त्रिगताः प्राणा
स्त्रेतायां मांसमाश्रिताः॥ द्वापरे रुधिरयावत्कलेऽवन्नगताः स्मृताः॥ ३०॥ अग्निहोत्रास्वसीदंति
नश्यंति गुरुपूजकाः॥ कुमार्यश्च प्रसूयंते यास्मिन्कलियुगे सदा॥ ३१॥ युगे युगे च ये धर्मास्तेषु ध

मेषु ये द्विजाः। तेषां निंदनकर्तव्या युगस्था हिने द्विजाः॥३२॥ जिनो धर्मो त्यधर्मेण सत्यं तथा। नृते नवौ। जिता
 ताश्चोरेण राजानस्त्रीभिश्च पुरुषा जिताः॥३३॥ युगे युगे च सामर्थ्यं दोषं च मुनिभाषितं। पराशरेणापूर्वो
 क्तमन्यर्थं तत्र बोधितं॥३४॥ अहमेव तु वेधमानुस्मृत्या ब्रवीमि च॥ चानुर्वप्य मदाचारं शृणु ध्वं भूषे
 पुंगवाः॥३५॥ पराशरमत्तं पुण्यं पवित्रं पापनाशनं। चिंतितं ब्राह्मणार्थाय धर्मसंस्थापनाय च॥३६॥ चतुर्णां
 मपि वर्णानामाचाराधर्मपालकः॥ आचारभ्रष्टदेहानां भवेद्धर्मपराङ्मुखः॥३७॥ षड्धर्मनिरतो नित्यं
 देवतातिथिपूजकः॥ कुतश्चोषं तु भुंजानो ब्राह्मणो नो वसीदति॥३८॥ संध्यास्नानं जपो होमो देवानां भो
 वे पूजनं॥ वैश्वदेवातिथिश्चैव षड्धर्माणि दिने दिने॥३९॥ त्रियो वायदिवा द्वेष्टा मूर्खः पतित एव चावे
 श्वदेवे च संप्राप्ते सोतिथिः स्वर्गसंक्रमः॥४०॥ काष्ठभारसहस्राणि घृतं कुंभशतानि च॥ अतिथिर्य
 स्य भग्नशस्तस्य होमो निरर्थकः॥४१॥ अहोरात्रानं पथि श्रान्तं वैश्वदेव उपस्थितं। अतिथिं तं विज्ञा
 नीयान्नातिथिः पूर्वमागतः॥४२॥ अतिथिर्यस्य भग्नशो गृहान् प्रति निवर्तते॥ हव्यं देवान गृह्णाति

सोतिथिः श्वासपीडितः॥४३॥ ब्राह्मणस्य मुखं क्षत्रं निरुत्तरमकं टं। नापयेत्सर्वे वीजानि साकृषिः सा
 र्वकामिकी॥४४॥ सक्षेत्रं वापयेद्देवं संपात्रे वापयेद्देवं। सक्षेत्रे च संपात्रे न प्राक्षिप्तं नैव नश्यति॥४५॥ न
 पृच्छेद्गोत्राचरणान्नास्याध्यायव्रतानि च॥ हृदये कल्पयेत्तस्य सर्वदेवमयो द्विजः॥४६॥ किं तेन चाग्निहो
 त्रेण घृतकाष्ठविनाशिनः॥ अतिथिर्विमुखो यत्र हुतं सर्वं निरर्थकं॥४७॥ नेकग्रामणमतिथिं गृही
 तव्यं कदाचन॥ अनित्यमागतो यस्मात्तस्मादतिथिरुच्यते॥४८॥ अपूर्वः स ब्रती विप्रः अपूर्वायतिनो
 स्तथा॥ वेदाभ्यासरतानित्यमपूर्वाणि दिने दिने॥४९॥ यतिश्च ब्रह्मचारी च विद्यार्थी गुरुपोषकः॥
 अध्यगः क्षीणवृत्तिश्च षडेते भिक्षकाः स्मृताः॥५०॥ यतिश्च ब्रह्मचारी च पक्वान्स्यामि न भुञ्जी
 तयोरन्नमदत्वा तु भुक्त्वा चांशय पांचरेत्॥५१॥ वैश्वदेवे च संप्राप्ते भिक्षार्थं गृहमागतं॥ उद्धृत्य
 वैश्वदेवार्थं भिक्षुकं तं विसर्जयेत्॥५२॥ वैश्वदेवकृतं दोषं सन्नो भिक्षुर्व्यपोक्तुं॥ न वै भिक्षु
 कृतं दोषं वैश्वदेवो व्यपोहितुं॥५३॥ यदि हस्तो जातं दद्याद्दिक्षां दद्यात्पुनर्जतं॥ तदिदं मे रतुल्यं स्या

अस्त्वा वैश्वदेवं तु अन्नं भुंजंति ये द्विजाः ॥ तदन्नं तस्य भुंजानः काका योनिषु जायते ॥ ५५ ॥ कुक्षोतिष्ठति य
 स्थानं वेदाभ्यासेन जीयेति ॥ कुलान्युद्धरते तस्य दशपूर्वा न्दरा परान् ॥ ५६ ॥ यस्मिंश्च वेदविन्दुं केषक
 मीनिरतः श्रुचिः ॥ दातुः फलमसंख्येयं जन्म जन्मतदक्षयं ॥ ५७ ॥ गंगोदकं हरिश्चैव सूर्यावकिंस्तथैव
 च ॥ विद्वांसो यतिनश्चैव अपूर्वाणि दिने दिने ॥ ५८ ॥ अन्नं धनं तयः केनान्नेनात्वा प्रसन्नवपुः द्विजः ॥ अ
 श्वमेधो न संख्योपि सवात्यः पितृदेवतेः ॥ ५९ ॥ रोमकपपुसं स्थाप्य यसि लान् स्तर्पयेत्तदन्नं ॥ तेन ते त
 र्पितानि संसृधिरणमलेन वा ॥ ६० ॥ गृहीत्वा कलशं सव्ये दक्षिणेन जलं पिबेत् ॥ आचामतिचया विप्रो रा
 क्षसोऽस्माति तज्जलं ॥ ६१ ॥ राक्षसं तज्जलं जेयं पितरो यांति पराङ्मुखाः ॥ अग्निना भस्मना वापि स्तंभेना
 य्युदकेन तु ॥ ६२ ॥ क्षारेणापि च मार्गेण पंक्तिः षड्भिश्च भिद्यते ॥ ६३ ॥ द्वौ विप्रौ वक्रि विप्रौ च दंपती विप्रभास्क
 रा ॥ अंतरणानगतं त्वं हस्तस्य वृषभस्य च ॥ ६४ ॥ कंडूपाकरणाद्यस्तु होस्तो प्रक्षालयेद्विजः ॥ तदन्नं म
 स्तरे भुंक्तं निराशाः पितरो गताः ॥ ६५ ॥ क्षत्रियेण प्रजापाल्याः रास्त्रपाणिः प्रचंडवान् ॥ निर्वृत्तियुवसे
 न्यानि क्षितिधर्मेण पालयेत् ॥ ६६ ॥ न श्रीकुलक्रमाया ताशा सने लिखिता पिवा ॥ खड्गेनाक्रम्य भुंजीत वी

रभोज्या वसंधरा ॥ पुष्पं पुष्पं विचिबीयात्सु लछेदं न कारयेत् ॥ मांलाकार इवारण्येन यथांगारकारकः ॥ ६७ ॥
 लोहकर्मरतानि त्यग्यां च प्रतिपालकाः ॥ वाणिज्यरुषिकर्माणि वैश्ये र्मि रदाहता ॥ ६८ ॥ मध्यमः कर्महीन
 श्वदेव्यकव्यविवर्जितः ॥ भुंजानश्च यतस्तत्र अभक्ष्यं भक्षयेत्तु यः ॥ शूद्रं तस्य निर्दिष्टं नु शूद्रः क्रियाप
 रः ॥ क्रियावीरपूज्यते लोके क्रियाश्रेष्ठा हि सर्वशः ॥ ७० ॥ यत्र यत्र क्रियाश्रेष्ठा तत्र तत्र कुलोत्तमः ॥ शूद्रस्यापि
 भवेद्वृत्तिः ब्राह्मणेन च विद्यते ॥ ७१ ॥ यतिमात्रेण वा कोपि पूज्यते हन्यते च वा ॥ व्यवहारपरिज्ञाय वध्यः पूज्य
 तमापि वा ॥ ७२ ॥ प्रमादाद्ब्राह्मणो मूर्खः प्रमाद्य दुर्भगा स्त्रियः ॥ प्रमादात् शूद्रो दारिद्र्यं सर्वसां सर्वविक्रि
 की ॥ ७३ ॥ त्वं वपुः सधु तं लंबा देधितं कं दतं पयः ॥ न दुष्पयः शूद्रजातीनां कुर्यात्सर्वेषु विक्रयं ॥ माद्यमांस
 रता ये च ये च अभक्ष्यस्य भक्षकाः ॥ चौर्यादिगम्यानामना शूद्रः पतति पंचधा ॥ ७४ ॥ राक्षसे दत्वा तु षडभा
 गं देवतानां च विंशकं ॥ ७५ ॥ त्रयस्त्रिंशच्च विप्राणां क्षपिकर्तानलिप्यते ॥ योनदद्याद्विजातिभ्यो रो
 सिमलमुपागते ॥ स चो रः स्वपापिष्टो ब्रह्महवे स निर्दिशेत् ॥ ७७ ॥ इति श्री धर्मशास्त्रे प्रथमोऽध्यायः ॥
 अथ परं गृहस्थस्य कर्माचारं कलौ युगे ॥ संप्रेवक्ष्यामि ते ध्येन पतारं समीरितं ॥ १ ॥ षट् कर्मनि

रतो विप्रः सपितृन्समाचरेत् ॥ शुधितं सपितृन्शांतं बलीवर्द्धनवाहयेत् ॥ २॥ अस्ति रं निरुजं तत्समद्वंद्वं
वर्जितं ॥ दृष्टं विप्रो न वाहेत स्मिरांगं वाहयेत् ॥ ३॥ वाहयेद्विषसस्यार्द्धं पश्चात्स्नानं समाचरेत् ॥ जपेद-
वार्चनं होमं सध्यायोगं समभ्यसेत् ॥ ४॥ एकदित्रिचतुर्विप्रो न भोजयेत्स्नानं कान्तिजान् ॥ स्वयं कृष्टे सथा-
क्षेत्रे धान्यं हि स्वयमर्जितं ॥ ५॥ निर्वापं च वयसाय न तृतीयां च कारयेत् ॥ तिनं नैव वित्रो यं धान्यं हितस-
मं ॥ ६॥ स्नानस्येदृशी दृष्टिस्तृणकाष्ठानि विक्रयेत् ॥ क्षत्रियोऽपि क्षुषिके यो द्विजान् देवांश्च पूजयेत् ॥ ७॥
वेद्यः शूद्रस्तथा कुर्यात्क्षुषिवापि ज्यशित्पिकं ॥ सर्वे सरेण यत्पापमस्याद्याती समो ह्युयात् ॥ ८॥ एको ह-
तदवाहोति स कृन्देन लांगली ॥ दक्षान्दित्वा महीं नित्वा रुत्वा च दृषिकीटकान् ॥ ९॥ कर्षकः खलु यत्तु पु-
र्वपापैः प्रमुच्यते ॥ विकर्म कुर्येत्तेशूद्रा द्विजसेवा विवर्जिताः ॥ १०॥ भवंत्यत्यायुषं सेवेपतं तिनरकेषु च ॥ पथि-
को बंचकश्चैव व्याधः शूकरिकस्तथा ॥ ११॥ अदाता कर्षकश्चैव पंचैते समदोषिणः ॥ कंडूनीपेषणी चुहूड-
दकुंभी च मार्जनी ॥ १२॥ पंचसूना गृहस्थस्य वर्तते हि दिने दिने ॥ चतुर्णां मयि यणीनामेष धर्मः सनातनः ॥ १३॥
अनश्नुहि प्रवक्ष्यामि प्राणिनां मरणो जन्मनाः ॥ दिनत्रयेण श्रुयेत ब्राह्मणः प्रेतसूतके ॥ १४॥ क्षत्रियोऽपि

दशाहेन श्रुयेत प्रेतसूतके ॥ वैश्यस्तु द्वादशाहेन श्रुयेत प्रेतसूतके ॥ १५॥ मासाद्धेनुमुशुदस्तु श्रुयेत प्रेत-
सूतके ॥ उपपन्नस्तु विप्राणां मंगश्रुदिश्वदो दशाहेन जायते ॥ १६॥ ब्राह्मणाणां प्रसादेन जंगस्य रसिमाचरे-
त् ॥ जातो विप्रो दशगहेन द्वादशाहेन क्षत्रियः ॥ १७॥ वैश्यः पंचदशाहेन शूद्रो मासेन श्रुयति ॥ एकाहं
श्रुते विप्रो योऽग्निवेदसमेचितः ॥ १८॥ ग्रहाकेषु लवेदस्तु तिगुणो दशोभिर्दिने ॥ जन्मकर्म परिभोषाः स-
ध्यापासनवर्जिताः ॥ १९॥ नामधारकविप्राणां दशाहं सूतकं स्मृतं ॥ पूर्वश्रुदिः समुत्पन्ना पुनश्च कु-
लसूतकं ॥ २०॥ पूर्वयस्य विश्रुत्यर्थं पश्चाद्कोत्रे कथं भवेत् ॥ जातस्तत्कमुत्पन्नं पश्चात्तत्सूतकं ॥ २१॥
उभयोर्यदि जायेत प्रेता हे श्रुदि रक्ष्यते ॥ एकपिंशस्तु दीयादाः पृथक् दानेन केतनाः ॥ जन्मये नीवपतो-
च भवेत्तेषां च सूतकं ॥ उभयत्र दशाहानि कुलस्यार्जनं भुज्यते ॥ २२॥ दानप्रतिग्रहो होमः स्वाध्यायश्च
भयवर्जितः ॥ यायते सूतकं गेत्रे चतुर्धुपुस्तपेषु च ॥ २४॥ दद्याद्दक्षे दमाप्नोति पंचमानी सर्वत्राजे ॥ चतु-
र्थे दक्षारतं स्यात्तु न विरापुंसि पंचमः ॥ २५॥ षष्ठे चतुरहाश्रुदिः सप्तमे दिनत्रयं ॥ देशं कालं तथा मानं
द्रव्यं द्रव्यं प्रयोजनं ॥ २६॥ उपयासिमवस्थां च ज्ञात्वा धर्मं समाचरेत् ॥ भूमिं च प्रवेशे पुं देशां तस्मिन् पुनः ॥ २७॥

० स्म०

बाले प्रेते च संन्यासे सद्यः शौचं विधीयते ॥ देशांतरे स्नानः कश्चिस्वगोत्री श्रूयते यदि ॥ १२० ॥ नाहो रात्रि नानि
रात्रे सद्यः स्नानात् श्रुचिर्भवेत् ॥ दशरात्रे यतीते तु त्रिरात्रात् शुद्धिरिष्यते ॥ १२१ ॥ ततः संवत्सरादूर्ध्वं संचरु
स्नानमर्हति ॥ अजातदंता ये बाला ये च गर्भा विनिःसृतः ॥ १२० ॥ न तेषामग्निसंस्कारो न शौचं नोदकक्रिया ॥
मृतिकाले तु संप्राप्ते प्रसवे यदि दृश्यते ॥ १२१ ॥ जीवापत्ते स्वगोत्रे च तन्मृतं स्नानं भवेत् ॥ रात्रौ मेव समु
त्पन्ने मृते रजसि स्नानं ॥ १२२ ॥ पूर्वमेव दिनं ग्राह्यं यावन्मोदयते रविः ॥ अत्रिपक्षं त्रिरात्रं स्यात् षण्मासाश्च
च पक्षिणी ॥ १२३ ॥ अहः संवत्सरादूर्ध्वं पंचमिः पुरुषैर्युता ॥ अश्राद्धेयाः सगोत्रा ये अश्राद्धेया गोत्रिणाः परा ॥ १२४ ॥
षड्पुरुषादपरं श्राद्धे सर्वे भोज्याः स्वगोत्रिणाः ॥ कृतस्नानेन धुर्यं निमयोक्तं विधिदर्शनात् ॥ १२५ ॥ अष्ट
मे त्वहनि प्रोक्तं द्विप्रहरे नवमे तथा ॥ स्नानं दशमे शुकले ज्येष्ठे तद्वा त्रस्य स्नानं ॥ १२६ ॥ यदि गर्भा विपद्ये
त स्त्रयेते वा पियो विती ॥ यावन्मासान् सिता गर्भा दिनता न्द्विस्नतकं ॥ १२७ ॥ स्त्रावा मासि च नुथे नुपा
तः पंचम षष्ठयोः ॥ अत ऊर्ध्वं प्रसूतिस्या दशाहं स्नतकं भवेत् ॥ १२८ ॥ दंतजाते तु याते च कुरुते च स
स्ति तो अहोभिः स्नतकं यस्य दशसंख्येः प्रकीर्तितं ॥ १२९ ॥ अदंते जननात् सद्य आचूडाने विकीर्तयता ॥ आ

मौ जीवंधनाच्च दशरात्रमतः परं ॥ १३० ॥ गर्भमध्ये विपत्तिः स्या दशाहं स्नतकं भवेत् ॥ यदि जातो मृतश्चैव
सद्यः शौचं विधीयते ॥ १३१ ॥ ब्रह्मचारी ह्येयत्र दूतये च दूतारान् ॥ संपर्के पाचकुर्वन्ति न तेषां स्नतकं भवेत् ॥ १३२ ॥
ब्राह्मणो यो गृह्येयत्र दूतये च दूतारान् ॥ यस्य संपर्के पुनर्जते भवेतेषां हि स्नतकं ॥ १३३ ॥ शिल्पिनः कारका
वेद्यादासीदासास्तनर्तकाः ॥ राजानः श्रोत्रियाश्चैव सद्यः शौचात् प्रकीर्तितः ॥ १३४ ॥ प्रेतो मंत्रपूताश्च
आहिताग्निस्तथैव ततः ॥ प्राज्ञाश्च स्नतकं नास्ति यस्य चेच्छंति आत्मणाः ॥ १३५ ॥ प्रसवे गृहमेधी च न कुर्या
संकरं द्विजः ॥ दशाहं दुग्धं तमाता अवगाह्य पिता श्रुचिः ॥ १३६ ॥ सर्वेषां दावना शौचं माता पित्रोश्च
स्नतकं ॥ दशाहं मातुरेकाह उपस्थस्य पितो श्रुचिः ॥ १३७ ॥ पत्नी प्रसविता यस्य संपर्के कुरुते द्विजः ॥
स्नतकं तु भवेत्तस्य यदि विप्रः षडंगवित् ॥ १३८ ॥ संपर्का जायते दोषो नान्यदोषोऽस्ति ब्राह्मणो ॥ त
स्मात्सर्वप्रयत्नेन संपर्कं वर्जयेद्विजः ॥ १३९ ॥ शानं स्नतकं तु सन्नं स्नतकं तु भवेच्छ्रेयः ॥ रावेन शुध्य
ते स्तूती दावः स्तूत्या न शुध्यति ॥ १४० ॥ स्तूती शुध्यति स्तूती स्याच्छ्रेयं न स हसादावः ॥ पुरुषा च कपुः

श्रुत्येसगुरुत्वेनाशुचिः॥५९॥ ब्राह्मस्तकसंघट्टिपरगोत्रस्यसंभवेत्॥ अहोरात्रोपवासैरपंचगव्येन
 श्रुयति॥५९॥ वर्षासंकरसंकीर्णोयोनिसंकरसंकरं॥ पापसंकरसंकीर्णोयोनियातिब्रालणः॥५९॥
 विवाहोत्सवयत्नेषुअंतरमतस्तकं॥ पूर्वसंकल्पितद्रव्यभोज्यंतमदुरब्रवीत्॥५९॥ अनंतरादराहने
 पुनर्मरेणजन्मसु॥ तान् सदाशुचिर्विप्रोयावनस्यान्ननिष्कृतिः॥५९॥ उद्यतेनियमेदानेजानोविप्रोनि
 वेदयेत्॥ तथेवत्रादिभिः प्रोक्तंयथाकल्पेनश्रुयति॥५९॥ दानंपर्वाणिदद्यात्सुवर्पांगोदृषान्वितः॥
 क्षत्रियोद्विगुणंदद्याद्देवयस्तत्रिगुणंततः॥५९॥ चतुर्गुणंतुशूद्रश्चदद्याद्वाघपोवृजितः॥ पंचमाशुक्र
 मेणैवचातुर्वर्ण्यंविश्रुयति॥५९॥ ब्राह्मणार्थेविपन्नानांबदीनांगोप्रहृष्टः॥ आह्वेषुविपन्नानांएक
 रत्नमशोचकं॥५९॥ स्वामिनरंयामध्येतुल्यत्वायातिपराऽमुखाः॥ पदोनेयानिगच्छतेमानसं ब्रह्म
 त्यया॥६०॥ यस्तस्मादिदितार्थायगाब्राह्मणहितायचा॥ वांदेश्चहेत्यजेप्राणान्सःराश्वपदमाश्रुया
 त॥६१॥ द्वावेतौशुभकर्मणोसूर्यमंडलभेदिनौ॥ परिब्राह्मयोगयुक्तेस्तुरयोचामिहमुखोदितः॥६२॥
 संन्यसतंदिर्जहृद्वास्त्रानाचलतिभास्करः॥ एषममंडलमित्यापरं ब्रह्माभिगच्छति॥६३॥ यत्र

यत्रहनःश्वरःशत्रुभिःपरिवेष्टितः॥ अक्षयांलभतेलोकानयदिक्किंबनभाषते॥६४॥ जित्वाचलभतेलक्ष्मींम
 त्वाचोपिवरांगना॥ क्षुण्विध्यांसीनीकायाकाचिंतामरणेये॥६५॥ यस्तुभमेपुसेन्येषुनिवृत्तपुसमत
 तः॥ प्रतिश्रुत्यपदानांछेदावदिःऋतुभिःसमं॥६६॥ ललाटदेशेरुधिरंस्त्रवंतंयःशस्त्रपातेनमुखप्रवि
 ष्टं॥ तत्सोमपानेनहितस्यतुल्यंसंग्रामयतोविधिवदिदृष्टः॥६७॥ ललाटेदृश्यतेयस्यरुधिरंयत्रकुत्र
 चित्॥ मुखेप्रविश्यमानंतुसोमपानंप्रकल्पयेत्॥६८॥ अनाथं ब्राह्मणंप्रेतयेवहंतिद्विजोत्तमाः॥ पदप
 देश्वमेधस्यमृतोपुण्यंलभंतिते॥६९॥ असगोत्रसमबंधुंप्रेतभूतंचब्राह्मणं॥ दहिलोचवहिलाचप्राणा
 यामेनश्रुयति॥७०॥ नतेषामशुभंकिंचिद्विप्राणांशुभकर्मणां॥ जलावगाहनेतेषांसद्यःशुद्धिरुदाह
 ता॥७१॥ प्रेतीभूतंचशूद्रयो ब्राह्मणेतानदुर्लभः॥ नयंतंमनुगच्छेद्यस्त्रिरात्रेमशुचिर्भवेत्॥७२॥ त्रिरा
 त्रेतुतमःपूर्णनदीं गत्वासमुद्रगां॥ प्राणायामशतं कृत्वा प्यतं प्राश्यशुचिर्भवेत्॥७३॥ विनिरुतायदश्व
 द्राउदकांतेमुपाश्रिताः॥ यदापर्यंतितेविप्रमितिधर्मविशेविदुः॥७४॥ इतिश्रीपाराशरधर्मशास्त्रेद्वि
 तीयोध्यायः॥ ॥ अतिमानादतिक्रोधास्त्रहृद्वायदिवाभयात्॥ उन्मत्तःस्त्रीपुरुषाणांगतिरेषानिधीयते॥७५॥

पुंयशोणितसंप्रपेक्षं धेतुमसि मज्जति ॥ षष्ठिर्वर्षसहस्राणि नरकं पर्युपासते ॥ २॥ ये चाभ्यस्यष्टवोढारोयेच
 तस्यामिदायकाः ॥ सर्वे ते पापसंयुक्तास्तेषां वक्ष्यामि निष्कृतिं ॥ ३॥ विषो द्वे धनरास्त्रे सुजातानं यस्तथा
 तयेत ॥ मृतो ह्यमेध्यतायाति पुनः संस्कारमहंति ॥ ४॥ गोमिदं तं तथा द्वे ब्राह्मणे नैव द्याति ॥ तं स्मृशं
 ती रुये विप्रो वा ठा स्थाप्य शाकरो ॥ ५॥ अग्निदाता तथेधान्ये ये चान्ये पाशच्छेदकाः ॥ तं सकृदप्यभुध्यंति
 पराशरवचो यथा ॥ ६॥ अहमुष्मपि वेदपस्महमुष्मपि वेत्स्य ॥ अहमुष्मं घृतं पीत्वा वायुमक्षो दिनत्र
 यं ॥ ७॥ अहमुष्मातीतुया भार्या संभवे नैव गच्छति ॥ घोराया भूषा हत्यायां युज्यते नात्र संस्रयः ॥ ८॥ अहमु
 स्मातुया नारी भर्तारि नो पगच्छति ॥ साम्प्रतानरकयाति विधवा भर्तृवर्जिता ॥ ९॥ अदुष्टं पतिता भा
 र्यां दौवनेतु परित्यजेत् ॥ सप्तजन्म भवे स्त्री लंबे धव्यं च पुनः पुनः ॥ १०॥ जीवन्मूर्तार्या नारी उपोष्य ब्र
 तचारिणी ॥ आयुष्यं हरते भर्तुः सानारी नरकं व्रजेत् ॥ ११॥ नास्ति स्त्री पांशुधर्मो न ब्रतं नाप्युपोष
 षां ॥ पतिभ्रष्टपुत्रान्नं स्वर्गलोके विधीयते ॥ १२॥ परपुंसस्तथे पुत्रानपि जेनेद कक्रिया ॥ कन्यायाः
 पूर्वभर्ता यो धर्मसर्वमवाप्नुयात् ॥ १३॥ वातहृतं यथा बीजं यस्य क्षेत्रे प्ररोहति ॥ क्षेत्रो तद्वद्भते बीजं न बी

जीभागमहेति ॥ तदस्परस्त्रियां जातौ द्वौ सुतौ कुंडगोलकौ ॥ पत्यो जीवति कुंडस्तु मृते भर्तारि गोलकः ॥ १५॥ ज्यो
 रसः क्षेत्रजश्चैव दत्तकः कृतकः सुतः ॥ दधानाता पिता वापि स पुत्रो दत्तको भवेत् ॥ १६॥ परिव्रित्तिः परिव्रता
 यः कश्चित्परिविधते ॥ सर्वे ते नरकांयांति दातया च कपयं मः ॥ १७॥ दाराग्निहोत्रसंसर्गयः कुर्यादग्रजे स्थिता ॥ प
 रिव्रित्तिः सवितेयः परिवेत्तु पूर्वजः ॥ १८॥ परिव्रित्तिश्चैव पूर्वपरिवेत्ता नृनृपयः ॥ कन्या कृष्णप्रदातद्देहोत्तमो
 द्रायपांचरेत् ॥ १९॥ तस्याश्चोत्सर्गकत्वा भार्यायाः परिव्रित्तकः ॥ षण्मासाश्च परित्यज्य पूर्वपराशरो ब्रवी
 त् ॥ २०॥ परिणीयः सगोत्रांनु समानप्रवरां तथा ॥ तस्य चोत्सर्गकत्वा नृनृपतिरुद्धादिशोधनः ॥ एकमात्रप्र
 स्तानां भ्रातृणां परिवेदने ॥ दुःखितचतुरो वपानान्येषां नैव विद्यते ॥ २१॥ पित्रव्यपुत्राः सापत्न्या परना
 री सुतारवा ॥ यादातारामिहोत्रसंयोगे न दोषः परिवेदेन ॥ २२॥ ज्येष्ठा भ्राता यदातिष्ठेदा धार्मनैव कारयेत् ॥
 अनुदातं तु कुरुते शंखस्य कचनं यथा ॥ २३॥ नाग्रहाः परिव्रित्तं न वेदानतपासि च ॥ न च भ्रातृकनिष्ठस्य
 याचकन्या विरुपिणी ॥ २४॥ विनाहसं प्रस्ते तु होमकाले ल्युपस्थिते ॥ रजः पश्यति या कन्या कथं कुर्वे
 तियासिकाः ॥ २५॥ पुनः स्नात्वा तु माकन्या अन्ये रस्त्रैरलंकृता ॥ ब्रह्मक्षेत्राभुध्यंति द्विजानां वचनेन वा ॥ २६॥

उद्धाहिताचयाकन्यानचप्रासाचमैशुनां॥ पुनर्लभतेभर्ता हि यथा वैश्या तथैव सा॥२८॥ वरस्वकुलश्रीलभ्या
नंदुरवेनुकदाचन॥ नचास्तिकरणतन्ननचकन्योत्तमं भवेत्॥२९॥ ककुं वामनभं देधुगुं उदधुज उदधुना॥ जालं
धेवधिरमूकनदोषः परिवेदने॥३०॥ नष्टे मृते प्रव्रजिते क्लीबे च विकले पते॥ पंचखापलुनारीणां पतिर
न्याविधीयते॥३१॥ अनाष्टव्यतुभर्तारिमुपोष्य व्रतमाचरेत्॥ सर्वतं राक्षसे गच्छेन्नारीसानरकं व्रजेत्॥३२॥
मृतेभर्तारियानारी ब्रह्मचर्ये व्यवस्थिता॥ सा मृता लभते स्वर्गं यथा सा ब्रह्मचारिणी॥३३॥ तिस्त्रः कटुर्द्वेक
कोटीचयावद्रोमाणि मानवे॥ तावत्कालं वसेत्स्वर्गं भर्तारं यानुगच्छति॥३४॥ व्यालग्राही यथा व्यालं बलाव
द्वरलेबलात्॥ एवमुद्धृत्य सानारी तेनैव सह मोदते॥३५॥ इति पाराशरे धर्मशास्त्रे तृतीयोऽध्यायः॥३॥
श्ववक्षाभ्यां भृंगालेन यद्विस्तृष्टस्तु ब्राह्मणः॥ स्नात्वा जपेत्तु गायत्रीं पवित्रां वेदमातरं॥१॥ गवां भृंगोदके स्ना
त्वा महानद्योस्तु संगमे॥ समुद्रदर्शनाद्वापि सर्पदष्टशुचिर्भवेत्॥२॥ वेदविद्यां व्रते स्नात्वा शुनादष्टस्त
ब्राह्मणः॥ हरिण्योदकमाहृत्य घृतं प्राश्य विश्रुध्यति॥३॥ स व्रती तिस्रुनादष्टस्त्रिंशत्पुपवासयेत्
घृतं तु यावत्कंपीत्वा व्रतशेषं समाचरेत्॥ अव्रती स व्रती वापी शुनादष्टस्तब्राह्मणः॥ प्राणायामे नृवेत्सो

विश्वेश्वरमुनिरीक्षितः॥१॥ श्रव्याघ्रेणावलीढस्य नखैर्विलिखितस्य चा॥ अग्निः प्रक्षालनाद्योचं वद्विनाचो
पलंभनः॥२॥ श्रुनाचब्राह्मणीदष्टाजंबुकेनष्टकेणवा॥ उदितेग्रहनक्षत्रेदृष्ट्वासयः शुचिर्भवेत्॥३॥ अब्रा
ह्मणोयदाग्रामेश्रुनारष्टसुब्राह्मणः॥ दृषंप्रदक्षिणं कृत्वासयः स्नात्वाशुचिर्भवेत्॥४॥ चंडालेनभ्रपा
केनगोभिर्विप्रोहृतोयदि॥ ब्राह्मणस्यभवत्यत्रकथंवात्तामिकक्रिया॥५॥ आहिमिर्मृतोविप्रोविषणा
महतेनवा॥ दहतेब्राह्मणोर्विप्रो लोकाग्न्यामंत्रवर्जितः॥६॥ स्पृष्टाबोटावदधायसपिण्डेषुचसर्वशः॥
प्राज्ञापत्यंचरेपश्चाद्विप्राणामनुशासनं॥७॥ दध्यास्थीनिपुनर्गृत्यगवांक्षीरेणनोदकेः॥ पुनर्देहेद
ग्निनाचैवसमंत्रेश्चपृथक्पृथक्॥८॥ आहिताग्निर्विजः कश्चिप्रवासीकालनोदितः॥ देहनासौ
समुत्पन्नेतस्याग्निर्विद्यतेगृहे॥९॥ प्रेताग्निहोत्रसंस्कारंश्रूयतामृषिसत्तमाः॥ कृष्णाजिनंतुसं
स्तीर्यकुशंचपुरुषाकृतं॥१०॥ षष्ठित्रीणि सातो न्येवपलाशसमिधोन्यसेत्॥ चत्वारिंशतिश्चिर
सिषष्टिः कंठेतुयिन्यसेत्॥११॥ बाहुभ्यामुन्नतंदद्यादंगुल्योदशवचः॥ शोतेचौरसिविन्यस्य
द्विविंशत्युदरेतथा॥१२॥ अष्टौवृषणयोर्द्वात्यंचमैर्द्रुभुविन्यसेत्॥ सप्तविंशतिचोरभ्यांजानुजंघे

पृ. ९

[illegible]

चांडालोनिहितः कश्चिद्वास्त्रेण कथंचन। प्राजापत्यं चरेत् कृच्छ्रं गोद्वयं चैव दक्षिणां॥१८॥ क्षत्रियेष्वापि वैश्ये
न शूद्रेणापि तरेण च॥ चांडालो वधसंप्राप्तः कृच्छ्रादेन विरुध्यति॥१९॥ श्वपाकदृष्टं चांडाला विप्रैः समा
वितायति॥ द्विजसंभाषणं कुर्याद्वायत्री वा सकृज्जपेत्॥२०॥ चांडालैः सह सुप्तेन त्रिरात्रमुपवासयेत्॥ चा
ंडालेन पथंगत्वा गायत्री स्मरणं शुचिः॥२१॥ चांडालस्पर्शने चैव स चैतस्मानमाचरेत्॥ चांडालखातवा
पीषु पीत्वा स लिमेव च॥२२॥ अज्ञानादवगात्वापः पंचगव्यं मश्रुयति॥ चांडालस्य शितं स्पर्शं स वासाज
लमर्हति॥२३॥ चांडालदर्शने सद्य आदित्यमवलोकयेत्॥ चांडालस्य च भां उच्छ्रमज्ञानात् स लिहं पिबेत्॥२४॥
तक्षणाक्षपयद्यस्त प्राजापत्यं समाचरेत्॥ यदि न क्षपयत्यौ यं शरीरयस्य जीर्यते॥२५॥ प्राजापत्यं तदा
सप्तकल्मषसांतपनं चरेत्॥ चरेत्सापनं विप्रः प्राजापत्यं तु क्षत्रियः॥२६॥ तद्वच्चरेद्द्वैतयः पादं शूद्रं स
थाचरेत्॥ एकभक्तेन न केनेतथेयायाचितेन च॥२७॥ उपवासेन चैवैवैव पादकृच्छ्रः प्रकीर्तितः॥ अज्ञाना
लुंजने विप्रः चांडालं नमथापि वा॥२८॥ गोमुत्रयावकाहारस्त्रिरात्रेण विरुध्यति॥ चांडालैः सह संपर्के
मासमासाईमेव च॥२९॥ गोमुत्रयावकाहारो मासाईने विरुध्यति॥ एकैकग्राममश्रीयागोमुत्रयावकं त्रयं च॥३०॥

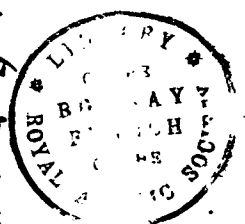
दशाहं नियमस्तस्य वर्जितं तु विनिर्दिशेत्॥ अज्ञानतस्तर्चा लसंविशेद्यस्य वैश्वमनि॥३१॥ विसृजेत्तपोपसंनस्य
द्विजाकुर्वंत्यनुग्रहं॥ ऋषिवक्त्रं श्रुताभ्युपनिगायंते वेदपारगा॥३२॥ एवमुद्धरेयुस्तेशास्त्रज्ञापापसंकरे
दध्ना चैव न्यहं भुक्ते सपिषा चोदनुत्रयं॥३३॥ क्षीरगव्यं न्यहं भुक्ते न्यहं मूत्रं तु यावकं॥ भावदुष्टं न भुंजीत स र्य
पूयं समाकुतं॥३४॥ त्रिपलं दधि दुग्धस्य पलमेकं च सपिषि॥ जंगारेणाभये छिद्रिस्ताम्राणां कीस्य - स्य
च॥३५॥ जलशौचं च वस्त्राणां परित्यागेन मृन्मयं॥ कुसंभंगुडकमसिलवप्यं तैलसपिषि॥३६॥ द्वारे कुर्वी
तथान्यानि गृहे दत्ताहुताशनं॥ सपुत्रः सहभृत्यश्च कुर्याद्वास्त्रेण भोजनं॥३७॥ त्रिरात्रावोदृष्यैव दद्या
द्विप्रे पुरदक्षिणां॥ रजके च मकारि च बंधकी वेणु जीविनी॥३८॥ चातुर्वर्ण्यं गृहे चैव मंदिरं तिष्ठति॥ सात्यकु
निष्कृतिं कुर्यात्सर्वान्मर्त्यार्थमेव च॥३९॥ गृहदाहश्च कर्तव्यं शेषं सर्वं स्तुति कारयेत्॥ गृहसाभ्यंतरे गच्छेच्च
आलोयस्य कस्यचित्॥४०॥ तस्माद्गृहादिभिः स्तुत्यमृदां गानि विसर्जयेत्॥ रसपूणं तु मृदां उन्नयजेच्च
कदाचन॥४१॥ गोमयेनोदकेनैव प्रोक्षयेच्च समंततः॥ इति पाराशरे धर्मशास्त्रे पंचमाध्यायः॥५॥ ब्राह्म
णास्याक्षयद्वारे पूयशोणितसंभवे॥ कृमिरूपश्च ते यस्य प्रायश्चित्तं कथं भवेत्॥४२॥ क्षत्रियोऽपि सुवर्णं

स्वपंचमाषाग्रपयेत् ॥ गोदक्षिणाचवेक्ष्यस्य उपवासो विनिर्दिष्टोत् ॥ २॥ शूद्राणां नो मवासेन शूद्रो दानेन भु-
 ष्यति ॥ गोचरद्यादृषे चैकं कुयोद्वा लण भोजनात् ॥ ३॥ अन्नतो सन्नयं चापि सद्यो दृष्टो कर्मिः फले ॥ ब्राह्मणं
 तु नमस्कृत्य पंचगव्येन भुध्यति ॥ ४॥ अक्षिद्रमिति तद्वाक्यं वदंति क्षितिदेवताः ॥ प्रणम्य शिरसा धार्य मग्नि-
 दाम फलं लभेत् ॥ ५॥ व्याधिते व्यसेने शांते दुर्मिक्षां तं खरपुच ॥ उपवासं व्रतं होमं द्विजेः सं ॥ भाषितं शुचिः ॥ ६॥
 अथवा ब्रह्मणा दृष्ट्वा स्वयं कुर्वन्नुग्रहं ॥ सर्वधर्मान्वाप्यं ते द्विजसंभाषिता शिवैः ॥ ७॥ दुर्बले नुग्रहः का-
 र्यस्तथा वै बालवृद्धयोः ॥ अनन्यथा भवेदोषस्तस्मादनुग्रहः स्मृतः ॥ स्नेहा द्वाय दिवा लोभा न्नया द्विजान-
 तोपि वा ॥ वदंत्यनुग्रहं ये च तत्सापुंतेषु गच्छति ॥ ८॥ शरीरं तु त्यजेत् कार्यं वदंति नियमं तु ये ॥ महत्कार्यो परो ध-
 मे निस्वच्छस्य कदाचन ॥ ९॥ स्वासि मूर्खा प्रकुर्वन्ति वदंति नियमं तु ये ॥ तस्यै विघ्नकत्तोरुपतंति नरकेषु च ॥ १०॥
 स्वयमेव नियमं तु त्वा ब्राह्मणं यो न मन्यते ॥ दृष्ट्वा तस्योपवासः स्यान्न स पुण्ये मयुज्यते ॥ ११॥ स एव नियमो-
 ग्राह्यो यदेकोपि वदेद्विजः कुर्वन्वाक्यं द्विजानां च अकुर्वन् श्रूयामा भवेत् ॥ १२॥ उपवासं व्रतं चैवं स्नानं तीर्थं
 फलं लपः विप्रैः संपादितं यस्य स पन्नं तस्य तन्मवेत् ॥ १३॥ धर्मं छिद्रं तपस्त्रिं यच्छिद्रं यत्तर्कमणिः सर्वं भव-

तः

ति निश्चिद्रं यस्य चेच्छंति ब्राह्मणाः ॥ १४॥ ब्राह्मणो जंगमं तीर्थं निर्जलं सार्वकामिकां तेषां वाक्चोदकेनेव भुञ्ज्य-
 तिमालिनो जनाः ॥ १५॥ ब्राह्मणा यानि भाष्यन्ति अनुमन्यन्ति देवताः ॥ सर्वदेवमया विप्रानतद्वचनमन्यथा ॥ १६॥
 अक्रान्ते कीटसंसर्गे मक्षिका केरादृषितो ॥ दंतरे स्पृशेत्तदपस्तदन्नं भक्ष्यं नास्पृशेत् ॥ १७॥ भुंजानेति ह्यथा-
 विप्रो यस्तु पात्रं विनिर्जपेत् ॥ तदुच्छिष्टं सर्वं भुंजेत् यो भुंजेत् मुक्तं भोजनं ॥ मिस्रपात्रे स्तु भुंजीत पंचग्रासा-
 न्नं ह्यमुनी ॥ शेषमुद्धृतं भोक्ते व्यश्नयतामत्र कारणाः ॥ १८॥ विप्रलादोपसंस्पृष्ट्वा पादं चैव रजस्तथा ॥ युर्यं
 च भुंजते विप्रापित्रर्थं नैव लिप्यते ॥ १९॥ पादुकस्थाम् भुंजीत न पयं कस्मिंश्चित् तोपि वा ॥ श्राद्धं ताठ दृष्टं
 तु भोजनं तु विसर्जयेत् ॥ २०॥ यो वेष्टेत् शिरा भुंजेद्दक्षिणं मुखः ॥ वामपादं करं चैव तदेव रक्षांसे-
 भुंजते ॥ २१॥ युस्यानं प्रोति पिष्टं स्यादनि पिष्टं तथैव च ॥ यथापाराशर्येण कृतं तथा युक्तं वदीम्यहं ॥ २२॥
 शतद्रोणाठकं चान्नं श्रमिः कां केरुपद्वयं ॥ केनेदं भुञ्जीते चान्नं ब्राह्मणभ्यो निवेदयेत् ॥ २३॥ प्रस्थं द्वा-
 त्रिंशतिद्रोणा द्विचतुः प्रस्थमाठकं ॥ ततो द्रोणाठकस्यान्नं शुद्धिः स्मृतिरुत्तरं तत्परधः कां केरुना

वलीदंतुआरवुनाचगयापिया॥स्यममर्जयजेदिप्रभुदोद्रापाठकोभवेत्॥२७॥कुताशनेनसंस्पृष्टसुवर्ण
सलिलेनवाविश्राणाब्रह्मचोषेणभोज्यमातितक्षणात्॥२८॥अथातेद्रव्यसंभुद्धिःपाराशरसमीरता॥
दासेपात्राणिसर्वाणिलोहेनाक्षिप्यतेभुचिः॥२९॥भस्मनाभुध्यतेकांस्यसुरयायनलिप्यते॥सुराम्
रुपुरोषेणभुध्यतेतप्यतेपुनः॥३०॥गोवाघ्रातितिकास्यानिभूद्रोष्ठानियानिचा॥दशभस्मभिर्वि
भुध्यतेभ्रूपाकोपहलानिचा॥३१॥गडुर्षपादशोच्यंयकलावेकास्यभाजने॥भूमोषणमाससंस्थाप्यप
श्चाद्गारमावहेत्॥३२॥रजसाभुध्येतनारीकिकुर्तियानगच्छति॥नदीवेगेनभुध्येतजोपोयदिनह
श्यते॥३३॥भस्मनाभुध्यतेकांस्यताम्रान्तेनभुध्यति॥आयसोवद्विस्तंकारेःसीसकोनोतुस्त
चयेत्॥३४॥दंतभुक्तिस्तथाश्वंगरोपयासोवर्णभाजने॥माषिपात्राणिशंखश्चएतान्प्रक्षालयेज्जले॥३५॥
पादपात्रपुनर्द्व्यभुद्धिरणउदाहता॥मृदाउदहनादुद्धंद्रविषांमार्जनादुचिः॥३६॥वेतनच्छल्यो
राणोक्त्वाकापसिद्धौमर्त॥उष्णानेत्रपटानांतुप्रोक्षणाच्छुद्धिरिष्यते॥३७॥उपस्कनचक्षुष्यणि
शनचर्मवलानिचा॥तृणकाष्ठानिरज्ज्वानिउदकाभ्युक्षणाच्छुचिः॥३८॥भुजकाचोपधायाविपु

दि

ध्वंरक्तांकरांबरे॥शोधयित्वाकृतापेनप्रोक्षणाच्छुचिरिष्यते॥प्रथमंचद्वितीयंचतृतीयमवगारुनो॥चतु
र्थशोषपांशोक्तंपंचमाभ्युक्षणांमर्त॥३९॥मातोरमक्षिकाकीटपतंगकमिददुरा॥मेध्यामेधेस्पृशंती
पिनोष्ठिष्टानिकदाचना॥४०॥तांबूलंचफलेचैवभुक्तस्नेहानुलेपना॥सधुपेकैयसोमेचचोऽष्टसुगुर
ब्रवीत्॥४१॥क्षुधेनष्टीवेनजंभेउच्छिष्टस्पृशेन्नृते॥पातितानांचसंभाषेदक्षिणश्रवणंस्पृशेत्॥४२॥
अग्रपश्चबेदाभ्यसोमसूर्याग्निमस्तथा॥एतेसर्वाहिविप्राणांश्रोत्रेनिष्ठंतिदक्षिणा॥४३॥प्रभासाया
नितीथानिगंगाद्याःसरितस्तथा॥विप्रस्यदक्षिणकूर्पेतिष्ठतिमनुरब्रवीत्॥४४॥येनकेनचधर्मे
यामुदुनादरुणानया॥उद्धरेदीनमात्मानंसमर्थोधर्ममाचरेत्॥४५॥आपुत्रोलेतुमत्यानिशोका
चारनर्चितयेत्॥स्यममृदुरतयस्मोस्वस्वधर्मसमाचरेत्॥४६॥देवाभगोप्रयासचव्याधितव्यस
नेषुचा॥रक्षयित्वात्मनोदहंसर्वकर्मपिचाचरेत्॥४७॥इतिपाराशरधर्मशास्त्रप्रहमोऽध्यायः॥४८॥
गवाबंधनयुक्तेषुभवेन्मत्सरकामतः॥जकामकुलपापस्यप्रायश्चित्तं कथंभवेत्॥४९॥वेदयुक्ताद्विजाय
चधर्मशास्त्रबहुभुताः॥सुकर्मीनरतादातासेषांपापनिवेदयेत्॥५०॥सावित्र्यावर्जितायेचसेध्यायासेनव

जीतिः॥ अज्ञातकृतकर्मणो ब्राह्मणानामधारकाः॥ अज्ञातनाममंत्राणां ब्रह्मत्वं नोपविद्यते॥ सहस्रशतयुक्ता
नीजातिमात्रमजीवन्॥ १८॥ यवेदंति तमा मूढा धर्मा धर्ममजानतः॥ तत्पापं तत्तथा भूत्वा वत्कारमनुगच्छति॥ १९॥
अज्ञात्वा धर्मशास्त्राणि प्रायश्चित्तवदंति ते॥ प्रायश्चित्ति भवत्सतः किल्बिषी परिवर्त्तयः॥ २०॥ चत्वारो वा नरो
वापियद्वयुर्वेदपारगाः॥ सधर्म इति वितेयानतरेषां सहस्रशः॥ २१॥ प्रसापामागमव्यं च यधर्मं प्रवदंति वा॥ तेषां
मुद्दिश्यते पापं सोऽब्रतगणवादिना॥ २२॥ यद्यस्मिन्नेति तं तोयमास्तुतः प्रणश्यति॥ एवं पर्षयसंयुक्ता
नाशयेत्तस्य दुष्कृतानि कृतं नैव कर्तारं नैव गच्छति पार्षदं॥ मास्तुता वा के संयोगात्पापं नश्यति तोयवत्॥ २३॥
चत्वारो वा नरो वापि वेदात्राग्निहोत्रिणः॥ ब्राह्मणस्मरमर्थोयः पर्षसाचविधीयते॥ २४॥ अनाहिताग्रये
श्रान्येकेवलं वेदपारगाः॥ पर्षयेव न वेदज्ञा पर्षसाचविधीयते॥ २५॥ गायत्री सारमात्राये चोपविदेदब्रतद्विजः॥
एकविंशतिरितैः पर्षसापि समागते॥ २६॥ मुनीनां मार्गो वेद्यानां यज्ञानां यज्ञयाजिनां॥ त्रिषु ब्रतेषु स्नातो
नामेषां पर्षदा भवेत्॥ २७॥ अमथ्यानि च समीपि प्रक्षिपदुदके यथा॥ तथेव किं क्लिषं सर्वं प्रक्षिपेदुदके
जानले॥ २८॥ तथा विज्ञानवानविप्रो भुंजीयाद्दहितं नरं॥ पंचस्तुतमद्यो नष्टी तेऽपि वेदागमापथे॥ २९॥ सवे

निपरितुष्टानां पर्षसा मुदाहृताः॥ अत ऊर्ध्वं नृपे विप्रा केवलं नामधारकाः॥ ३०॥ यथा षष्ठोऽफलं स्त्रीषु यथा गेर्गवि
वाः फलाः॥ यथा यमफलं नृपे न यथा कूपसुनिर्जलः॥ ३१॥ यथा प्लुतमग्नौ च अमंत्रो ब्राह्मणस्तथा॥ चित्रकर्म
यथानेक रंगमुन्मील्यते जनैः॥ ३२॥ ब्राह्मण्यमपि तद्वत्स्यात्संस्कारपूर्वकं॥ प्रायश्चित्तं प्रयच्छति यद्वि
ज्ञानामधारकाः॥ ३३॥ ते द्विजापापकर्मणो गच्छन्ति नरकेऽमुच्यते॥ येषां तद्विज्ञानित्यं वेदं च परता श्रये॥ ३४॥ त्रै
लोक्ये धारयत्येते पंचेद्विजिता श्रये॥ अभश्येषु यथा वद्विर्भश्येषु च समो भवेत्॥ ३५॥ तथेव ज्ञानविद्वेषः
सर्वभक्षोपि देवतं॥ तत्तत्तद्विज्ञानवानविप्रो भुंजीयाद्दृढमोजनं॥ ३६॥ मरुर्वविप्रणयन्तं कंभस्मी भवति को
ष्ठवित्॥ गायत्र्या रहितो विप्रः शूद्रादस्य भुचिर्भवेत्॥ ३७॥ गायत्री ब्रह्म तत्त्वज्ञः स पूज्यस्तु नरे द्विजः॥ कीडा
मपियद्वयुः सधर्मः परमो मतः॥ ३८॥ रात्रौ श्रानुमतं देवे प्रायश्चित्तं नृपे द्विजः॥ स्वयमेव न कर्त्तव्यं स्वल्पाम
द्यपि निष्कृतिः॥ ३९॥ ब्राह्मणास्मतिं क्रम्य राजा यदा तु म्रियते॥ तत्पापं प्रातः काले भूत्वा राजानमुपगच्छति॥ ४०॥
त्रयश्चित्तं तदा दद्यादेव तोन नुगृह्यत तत्॥ आत्मकं च द्विजः पश्चाज्जपेद्वा वेदमातरं॥ ४१॥ स विप्रश्च वपनं रु
त्वा त्रिसंध्यमवेगाहूने॥ गवामध्यवसेद्वा त्रोटिया चानुव्रैत च तः॥ ४२॥ उमये पतिशीत वा मास्तुतोऽतिवायु
दि॥ न कुयोऽशमनः श्रेयस्तस्माद्दर्शनपीडयेत्॥ ४३॥ आत्मना यद्विद्यान्येषां गृहे क्षत्रं लपिना॥ भक्षयंति

न कथं ये पिचलं च बलवत्सकं ॥ ३२ ॥ पिबंतीषु पिबेन्नोयं संविशंतीषु च संविशेत् ॥ पतितां पंकलमां वा सर्वप्राणैः स
मुद्धरेत् ॥ ३३ ॥ मुच्यते ब्रह्म हत्यायां गोघ्नो गोब्राह्मणेषु च ॥ गोवधस्य नुरूपेण प्रायश्चित्तं वदंति यो प्राजापत्ये च
यत्कृच्छ्रं विभजेत तच्चतुर्विधं ॥ एकाह एकवारं श्री एकाहः स्यादयाचितं ॥ ३४ ॥ एकाहेन कर्मो जीस्य देकाहमा
कृतोशनः ॥ येहीह मकर्मका श्री ये हाहंतु अयाचितं ॥ ३५ ॥ चतुराहं भवेन्नरकं चतुराहं मास्तमाशनः ॥ प्राय
श्चित्ते तत्र श्रीर्षे कुर्याद्वा स्नानभोजनं ॥ ३६ ॥ नरो धान्यादिगदाने मेकद्वित्रिविदिष्यते ॥ विप्राय दक्षिणां
दद्यात्पवित्राणि जपनरः ॥ ३७ ॥ ब्राह्मणभोजयित्वा तु गोघ्नः सद्यः श्रुचिर्भवेत् ॥ इति पाराशरधर्मशा
स्त्रे सप्तमाध्यायः ॥ ७ ॥ गवां संरक्षणाधाय न दुष्पदो धनं धनं ॥ न वधनं तु तद्विद्यात्कामाकामस्तु तच यत्ना ॥
दंडो हर्षयमन्यत प्रहारं गोश्च पातयेत् ॥ प्रायश्चित्तं चरेत्तत्तं द्विगुणं गोघ्नो चरेत् ॥ २ ॥ अंगुल्यमानं स्तूयत्तु
कोटुमूलं प्रमाणातः ॥ सार्द्रः प्लुतास्तु दंडं रज्यभिधाय तोमस्तु तेषां पदं उना भिरुतस्य च ॥ उयाथा
भिपदं गच्छेत्पंचसप्तदशैव तु गोघ्नो संवायदित् स्त्रियात्तोयं वापि वतयुदि ॥ पूर्वव्यो धौ विनिष्ठायां प्रायश्चित्तं नि
विद्यते ॥ ५ ॥ तैलमेष जपानेषु भोजनेषु द्विजनेनां ॥ विशाल्यमेव गभाणां विपत्तौ नास्ति पातकं ॥ ६ ॥ यजेनस्तु
चिकित्सकेन रज्जुगर्भविनोक्षयां ॥ एवं कृते विपद्यंते प्रायश्चित्तं नाविद्यते ॥ ७ ॥ पिंडं स्वेपादमेकं स्यादोपा

दोगर्भसंमिती ॥ पादो न व्रतचष्टे दत्यागभमे चेतनं ॥ ८ ॥ पादो नरो मवपने द्वौ पादौ स्यात्तु चापरे ॥ त्रिपादे चाशिखा
धायो सशिखं तु निपातने ॥ ९ ॥ पादवस्त्रयुगंदद्याद्विपादकां स्य भाजने ॥ त्रिपादस्तु रज्ये कं चतुर्थे स्त्रीधुनं स्तू
तं ॥ १० ॥ निष्पन्नं सर्वगात्रश्चेत्तद्व्ययते च स चेतनः ॥ अंगे प्रत्यंगं संपूर्णं द्विगुणं गोघ्नो चरेत् ॥ ११ ॥ पाषाणेन च दंडे
न गावो यन हि दंडिना ॥ शृगे भंगे थवापादं बहुलं गृहं तकः ॥ १२ ॥ लो गृहे पादशोषं तु दोषादौ नेत्रभंगयोः ॥ व
यः पादाश्च शृंगे तु रुद्रसर्वनिपातने ॥ १३ ॥ ब्रह्मभंगश्च कर्तव्यस्तदा भंगश्च पाणिना ॥ अहरहश्च कर्तव्यो
यावत्तसम्यग्भवेद्द्विपाः ॥ १४ ॥ यावच्छृणु सवांगं तावद्विपाषेये नरः ॥ गोरुपुत्रास्नानस्याचेन मस्कत्वा विस
र्जयेत् ॥ १५ ॥ पूर्वापो नयदिसर्वांगे हीनगोवध एव हि ॥ द्विजाय ताहितस्या च प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥ १६ ॥
काष्ठलोष्ठपाषाणैः शस्त्रेनैवाथ चालनं ॥ व्यापादयंति यो गांश्च तस्य केश्विशोधनं ॥ १७ ॥ काष्ठे सां तपनं प्रोक्तं
प्राजापत्यं च लोष्ठके ॥ तप्तकृच्छ्रं तु पाषाणे शस्त्रे स्य दतिरुच्छ्रकं ॥ १८ ॥ पंचसां तपना निस्स्युः प्राजापत्यत्रयं
तथा ॥ तप्तकृच्छ्रकं वापि अतिरुच्छ्रास्त्रयो वरा ॥ १९ ॥ अनडुजललाक्षाभ्यां न भाषतो रारपिवा ॥ रापस्य को
पनाधाय प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २० ॥ यत्यकांते कानकाभ्यां ----- वि ॥ वसायसगोपनाधाय न दुष्येद
तिरोत्यतिवाक्यम् ॥ २१ ॥ ----- यावद्विद्वतनासिका ॥ नदीपर्यंतं संचारे प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥ २२ ॥ अति

पा० स्म०
१५

होठ अपरत्पादं दौ पादौ याहने चरेत् ॥ नामिके पादहीने स्था अरत्सर्व निपातेन ॥ २३ ॥ दुभवाया विपद्ये ते ववायो
क्तं नयत्रिताः ॥ २४ ॥ परोशरणे वल्कपादौ यथा विधिः ॥ २५ ॥ रोधनं बंधनं चैव भरणं प्रहरणं तथा ॥ दृग्गो प्रपद्यो
क्तं निर्गतानि धनस्य च ॥ २५ ॥ बद्धपादौ न लिप्ता गोमित्रियते यदि गोपुत्रः ॥ भवते नात्र पापीयान्नायश्चिती चतु
रुक्तः ॥ २६ ॥ युमेवावधने चैव मित्रियते कालपर्ययात् ॥ कुट्टभावेन यश्चैव प्रायश्चित्तार्द्धमर्हति ॥ २७ ॥ ननालि
केरेपा नवल्कजेन नमो जिकेनापिन वल्कले यत् ॥ एते रज्ज्वाय दिवदनीया बद्धा च मिष्टे परत्रां गृहीत्वा ॥ २८ ॥
कुत्रा कोशे श्च बद्धीत अनङ्गान्दक्षिणमुखि ॥ पादलग्नाग्निदग्धेषु प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २९ ॥ यदि तत्र भवे
च्छाया प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ॥ जपित्वा परमांस्तु मुच्यते तत्र किल्बिषात् ॥ ३० ॥ गायो बंधनदा मिन्या द्यंता
भरणं भूषिताः ॥ गृहे वापि वने वापि बद्धा गोमित्रियते यदि ॥ ३१ ॥ चराभरणं दोषपायनं गोविनिपद्यते ॥ पाद
रुद्धं भवेत्तत्र भूषणार्थं हितं तत् ॥ ३२ ॥ प्रेरयन् कृपया पीषु रक्ष्यते देवसं कटे ॥ गवांशतेषु विक्रीत
स्ततः प्राप्नोति गोधनं ॥ ३३ ॥ आरायिताय दाकं चिन्तिने वस्त्राय दाभं वेत् ॥ चरप्यो हृदयं मित्रं लेग्ना वा कृ
त्सं कटे ॥ ३४ ॥ कृपेवाक्रमणे चैव भगवती वा च पादयोः ॥ एवं तु म्रियेत काचित् श्रमः ॥ पादाः समाचरेत् ॥ ३५ ॥

१५

मत्ताः प्रमत्ताः उन्मत्ताः रुदिता वाप्यचेतनाः ॥ अकामकालतः रुद्धा दंडेनाप्यायुधेन यो ॥ ३६ ॥ ग्रहंत व्यामृता गाव
स्तदर्थं तु निपातेन ॥ कृपेखाते तजगे च दीर्घखाते तथैव च ॥ अन्येषु धर्मखातेषु प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ वैश्व
दीरनिवेशेषु यन्नरके समिच्छति ॥ ३७ ॥ स्वकार्ये गृहखातेषु प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥ हले च संकटे पुंस्तया
पृष्ठे वा पोडितो भवेत् ॥ ३८ ॥ गौर्मत्स्यं समयाप्नोति यो क्लृप्तं भयातिबंधनं ॥ निशिवधनबंधेषु व्याघ्रसपहं
ति पुत्राः ॥ ३९ ॥ अभिराद्वि विपन्नानां प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ गार्दपापां च पाश्चेच्च युध्यतां प्रेक्षको भवेत् ॥ ४० ॥
अनिवारयान्तेषां सर्वेषां पातकं भवेत् ॥ एको हतो यो बहुभिः समेतैर्धायते न च ॥ ४१ ॥ कस्य मृत्युपक्ष
तेन न तेषां पुण्यं भवेत् ॥ बहुनां स्तनघाती नामैको यं धर्मभेदकः ॥ ४२ ॥ सर्वतस्तु द्विमिच्छंति स एका
व्रजडा भवेत् ॥ नेत्रव्याधिविपन्नानां बंधने रोधने पिवा ॥ ४३ ॥ भेदं वलं व्रतं चैव प्रायश्चित्तं विनि
र्दिशेत् ॥ एकश्चैव बहुभिः कश्चिद्देवात्पापादितः कश्चित् ॥ ४४ ॥ पादं तु गोमृत्तया याश्चरेयुस्ते ह्य
वपुथक् ॥ क्षतेषु रूधिरं दृष्ट्वा व्याघ्रमुक्ता कृशा भवेत् ॥ ४५ ॥ लाला भवेत्तिदृष्टे पुवनमन्दं पपातथा ॥ मा
सस्ते चोपिता वापि अध्वानं नैव गच्छति ॥ मनुना चैव मेकेन सर्वशस्त्रविदां वरः ॥ प्रायश्चित्तं ततः प्रोक्तं ॥ ४६ ॥

केशानां रक्षणां धीयः द्विगुणं गोघ्रातं चरेत् ॥ द्विगुणं तु व्रते चोपो द्विगुणा दक्षिणा भवेत् ॥ १८९ ॥ राजो वाराहपु
त्रो वा ब्रह्मपुत्रो वा विरोधतः ॥ अरुको वपनं तेषां प्रायश्चित्तं न शोधयेत् ॥ १९० ॥ सर्वकेशां समुच्छेदयेत्
दं गुलि द्वयं ॥ एव राजकुमारो पिशिरसा वपनं स्मृतं ॥ १९१ ॥ न च गोष्ठे वसेद्रौ न चैवानुव्रजश्च गात्रा नारीपुंसं
गमयेत् वरं अरण्येषु विशेषतः ॥ १९२ ॥ न स्त्रीणां केशवपनं न ररे शयनं तथा ॥ बंधुमध्यव्रतं तासां कथंचिदं
यथादिभिः ॥ १९३ ॥ वेशेषु सततं तिष्ठेद्युचिर्नियमस्तथा ॥ इह योगावधं कृत्वा प्राच्छादयेत्तुमिच्छति ॥ १९४ ॥
सयाति नरकं धोरं काले स्त्रोत्रपातने ॥ निपुणं मर्त्यलोके पुजयेत् क्लीबदुःखितो ॥ कष्टो गः सप्तजना निजा
यते पालकी नरः ॥ तस्मात्प्रकाशयेत् पापसधर्मः सततं चरेत् ॥ १९५ ॥ स्त्री बालद्वयं पुत्रातिपन्नकारयोः ॥
अतिक्रोधः कृतो येन पापो भवति नित्यशः ॥ १९६ ॥ इति पराशरे धर्मशास्त्रे अष्टमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ चातुर्वे
देषु सर्वेषु हितं वक्ष्यामि निष्कृतिः ॥ अगम्या गमनां चेषु द्विश्चाद्रायपां चरेत् ॥ १९७ ॥ एकेकं वद्वेदं संपूज्य
कृष्णं तु नाशयेत् ॥ अमायां नृनभुंजीत एष चाद्रायपां विधिः ॥ १९८ ॥ कुंकुटां प्रमादं च ग्रासं च परिहृत्य
नौ अन्यथा भवेदोषेण न धर्मो निश्चिद्यति ॥ १९९ ॥ प्रायश्चित्ते तदा पूर्णं कार्याद्वाज्ञा भोजना गोद्वयं दक्षिणां

दद्याच्छुचिः पराशरो ब्रवीत् ॥ ४॥ चां गालिन्याश्वपाकं च अभिगच्छंति ये द्विजाः ॥ त्रिरात्रमुपवासेन विप्राया मुनुशा
सनं ॥ ५॥ स शिखं वपनं कृत्वा प्राजापत्यत्रयं चरेत् ॥ गोद्वयं दक्षिणां दद्याच्छुचिः पराशरो ब्रवीत् ॥ ६॥ क्षत्रियो
वापि वैश्यो वा चां गाली मभिगच्छति ॥ प्राजापत्यं दयं कृच्छ्रं दद्याद्रौ मिथुनं त्रयं ॥ ७॥ श्वपाकीं वापि चां गालीं
द्रोवाय दिगच्छति ॥ प्राजापत्यं चरेत् कृष्णेन तु गोमिथुनं ददेत् ॥ ८॥ मातरं यादौ छेत भूमिनीं दुहितरं तथा ॥
एतस्मिन् हतौ गच्छेत्त्रीणि कृच्छ्राणि च चरेत् ॥ ९॥ चांद्रायणं त्रयं कुर्यात् त्रिभुजं देवनिष्कृतिः ॥ प्रोक्त्य का
मं कृत्य वेदात्मने बुद्धिं कृतं न ॥ १०॥ अस्तौ न न तु यः कुर्यात् कृत्वा चांद्रायणं त्रयं ॥ दशगोमिथुनं दद्याच्छु
चिः पराशरो ब्रवीत् ॥ ११॥ पितृदाराक्षमारात्यमातृभ्रातृस्वमातृभ्रातृ ॥ गुरुपत्नीं स्नुषां चैव भर्तृभ्रा
तृं तथैव च ॥ १२॥ मातुलानीं स्वगोत्रां वा प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ चांद्रायणं द्वयं कुर्यात् शुभं तेनात्र सं
शयः ॥ १३॥ गोममने त्रिरात्रं तु गामे को दक्षिणां ददेत् ॥ महिष्याश्वापरागामीं अहोरात्रेण शुध्यति ॥ १४॥
पशुवेद्यमभिगमने महिष्यद्वौ पुत्रा पियो ॥ सकृदी च तथा गत्वा प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ १५॥ दंडं च नरे
वापि दुर्मिक्षे चायने क्षये ॥ वंदिग्रहं भयाने च सदा तस्यै निरिक्षयेत् ॥ १६॥ चां गाले संपर्कं स्थाप्य

पा० स्मृ०
१७

धेनो नोदितः॥ विप्रोदशां प्राज्ञः स्यादात्मदोषात्प्रकाशयेत्॥ १७॥ आकर्षासंमितं कृत्वा गोमयोदकं कर्दमं॥ त
थास्थित्वो निराहारो अहोरात्रादि निष्कृतिः॥ १८॥ स क्षिपेत्तथैव च॥ यदि भुंक्तं न विप्रेण अज्ञाना क्रमात्तोपि
वा॥ शालासम्यक्कुरु च ब्रह्म कुर्येव पावनं॥ १९॥ व्यालेन कुलमाजिरि रन्तं पयं पितृयदि॥ तिलदर्भादकेः
प्राक्ष्यभुध्यते नात्र संशयः॥ २०॥ शूद्रोऽप्यभोज्यं भुक्त्वा च पंचगव्येन भुध्यति॥ क्षत्रियो वापि वैश्या वा प्राजा
पत्येन भुध्यति॥ २१॥ पीयूषं चैतलं भुनक्ति तदंता कव्यं जनं॥ पलांडुं दृष्ट्वा निर्यासं देवस्त्वं कंचकानि च॥ २२॥
उद्धीक्षीरमविकाक्षीरमज्ञानात्पि बभूवुजः॥ त्रिरात्रमुपवासस्यात्पंचगव्येन भुध्यति॥ २३॥ क्षत्रियो वा
पि वैश्या वा क्रियावांश्च भुवि प्रतः॥ तद्गृहेषु द्विजे भुंक्तं पंचगव्येन नित्यं राः॥ २४॥ द्यूतं तैलं तथा क्षीरं गुडं
तैलेन पाचितं॥ नीलानदी तटे विप्रो भुंजीयात्पुनर्भोजनं॥ २५॥ मद्यमांसरतं नित्यं नीचाचारसमन्वितं॥
शूद्रं च वर्जयेद्विप्रः श्वपाकमिव दूरतः॥ २६॥ देवद्विताराधनं तं मद्यमांसविवर्जितं॥ स्वकर्म निरतं नित्यं भु
नैव यजेद्विजः॥ २७॥ अज्ञाना भुंजते विप्राः सूतकं मृतकं तथा॥ प्रायश्चित्तं कथं तेषां वर्णवर्णविनिर्दिशताम्॥
गायत्र्यसहस्रेण शूद्रो मुच्येत सूतकात्॥ वैश्यः पंचदशैर्नैव त्रिंशत्तैः क्षत्रियस्तथा॥ २८॥ ब्राह्मणस्तथैव

१७

भुंक्ते प्राणायामेन भुध्यति॥ शुक्लं नंगोरसं स्नेहं विप्रवेशमनिचागतं॥ पक्वं च म्रिहैतं भोज्यं तं मुरजरीम्॥
आपलाले च विप्रेण तथा यथा च येन रा॥ ३१॥ मानस्तोकेन विप्रैस्तु क्षत्रियस्तु ग्रातेथा॥ गोम्यो वैश्यस्तु शूद्र
न शूद्रः पंचगव्येन च॥ ३२॥ दासनापितगोपालमित्रार्थं सीरिषाश्च ये॥ एते शूद्रेषु भोज्यानां पश्चात्मानं नैव
दयेत्॥ ३३॥ शूद्रकन्या समुत्पन्नो ब्राह्मणो न तु संस्कृतः॥ संस्कृतश्च भयं दापयैत्स्कारस्तु न पातयेत्॥ ३४॥
वैश्यकं न्या समुत्पन्नो ब्राह्मणो न तु संस्कृतः॥ क्षत्रिकन्या समुत्पन्नो ब्राह्मणो न तु संस्कृतः॥ ३५॥ क्षत्रियैः श
त्रुकन्यायां सुतो जायेत राजतः॥ लोफले तिस्रि तैः यो भोज्यं विप्रैर्न संशयः॥ ३६॥ भोऽकस्तु मज्ये सुभाषो
रधिपयः विवेत्ता॥ अकामतस्तु यो भुंक्ते प्राजापत्यं समाचरेत्॥ ३७॥ ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वाप्युप
सर्पति॥ ब्रह्म कुर्यापवासेन यथा वर्णस्य निष्कृतिः॥ ३८॥ शूद्रोऽप्यभोज्यं भुनक्ति शूद्रो दानेन भुध्यति॥ पंच
गव्यमहोरात्रं स्वकायमनश्चोपयेत्॥ ३९॥ नीलवर्ण्यं श्वेतामृत्तं दहमायागं मयं स्मृतं॥ ताम्रायाः पय हि
श्वेदशीताया दधि उच्यते॥ ४०॥ कपिलाया दधं प्रातः पण्डितकनाशना॥ अलाभे सर्ववर्णनाक
पिलायास्तु विनिष्कृते॥ ४१॥ मंत्रं हृतं न तो भूत्वा होममेदग्निं संनिधौ॥ सप्तपत्रास्तथा दर्भा अचिन्ना प्रास

अमये चैव सोमाय प्राजापतय एव च ॥ इरावती धेनुमती इदं विष्णु रेव च ॥ ५३ ॥ मानसो के जाते दामा व्या दृतिभिस्त
था ॥ एतेषु सपि हातयं दुल शेषं स्वयं पिबता ॥ ५४ ॥ आलो ज्य प्रपाये नैव निर्मथ्य प्रणयेन च ॥ उद्धृत्य प्रणयेनैव
पिबेच्च प्रणयेन च ॥ ५५ ॥ यत्न गच्छि गतपाप देहेति छति देहिनां ॥ ब्रज कूर्चं दहस्ये यथेवा प्रिरेधनां ॥ ५६ ॥
परपाक निवृत्तस्य कुतो दानं कुतो फलं ॥ दातो प्रतिगृहीता च सातत नरकं व्रजेत् ॥ ५७ ॥ निवृत्तः सच विज्ञेया लो
क्या विनिवर्जितः ॥ अनिवृत्तस्य मर्त्यस्य देवानां श्रान्तिसर्वथा ॥ ५८ ॥ सततं प्रातरुत्थाय परपाकं करोति यः ॥ गृह
धर्मेषु वर्त्तते वेदशास्त्र विवर्जिता ॥ ५९ ॥ ऋषिभिः संस्तुता मार्गे रथवा परिकीर्तिता ॥ यो गृहात्वा विवाहाग्नि
गृहं रुद्ध इव मन्यते ॥ ६० ॥ अननतस्य भोक्तव्यं रथापाको हि सा भवेत् ॥ प्रपाव ब्राह्मणायोर्मध्ये गरीयान् प्रण
वो ह्यसि ॥ ६१ ॥ स्नात्वा गृहं शेषं पुण्यं प्रसादयेत् ॥ तां गायित्वा तृणं वापि कंठे छाबद्ध वा सता ॥ ६२ ॥ विवा
दे वापि निर्जित्य प्रणिपत्य प्रसादयेत् ॥ अवकीर्त्ये अहो रात्रं पतितस्तितो ॥ ६३ ॥ रुधिरं वाति कृद्भ्रूयात्कृद्भ्रू
भ्यंतर शोषितो ॥ नवाहमतिकृद्भ्रूयात् नमन पूरान्न भोजन ॥ ६४ ॥ त्रिरात्रमुपवासस्या दतिकृद्भ्रूतु इत्येत ॥ स
र्वेषामेव पापानां संकरे समुपविष्टते ॥ ६५ ॥ देशसहस्रेणाभ्यस्ता गायत्री शोधनं परं ॥ ॥ इति पाराशर धर्म
शास्त्रे नवमोऽध्यायः ॥ १९ ॥ दुःस्वप्नवदिपश्येत्वा तेषां शुरकर्मणि ॥ मेधुने मृतधमे च स्नानमेव विधीयते ॥ १५

अंतां न स्वप्न विपर्ययं सुखासंस्पृश्य मेव च ॥ पुनः संस्कारमर्हति त्रयो वर्णा द्विजा तयः ॥ २० ॥ यपनं मे
खलादं गोभेक्ष्य चर्यं व्रतानि च ॥ प्रवर्त्तते द्विजातीनां पुनः संस्कारमर्हति ॥ २१ ॥ विष्णु तस्य विभुध्यंथं प्राजाप
त्यं समाचरेत् ॥ पंचगव्यं प्रकूर्वीत स्नात्वा पीत्वा शुचिर्भवेत् ॥ २२ ॥ जला मितपने चैव प्रयज्यां नारा न पुन्यं
न प्रीत्या वराति सौ पीकथं शुद्धिर्निधीयते ॥ २३ ॥ प्राजापत्यद्वये नैव तीर्थयात्रा तथैव च ॥ एष मे कदशा कद
द्या द्वर्णः शुद्ध्याति ते त्रयः ॥ २४ ॥ ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि अन्ये गत्वा चतुष्पदः ॥ समीखं यपनं कृत्वा प्राजापत्यं स
माचरेत् ॥ २५ ॥ गव्यं दक्षिणां दद्याच्छुचिः पाराशरं ब्रवीत् ॥ मुच्यते तेन पापेन अनृपात्यं च गच्छति ॥ २६ ॥ स्नाना
निपुण्या निपंचं ऋषिभिः कीर्तिता निच ॥ आययं वारुणा ब्रह्म वायव्यं दिव्यमेव च ॥ २७ ॥ आययं भस्मान्नास्नानं अव
गात्वं च वारुणां ॥ आपो हि छति च ब्राह्म्यं वायव्यं गोरजं स्तुतो ॥ २८ ॥ आतपे वर्षते यस्तु स्नानं तद्विष्यं मुच्यते ॥ तत्र
स्नाते पिगं गायं स्नातो भवेति मानवः ॥ २९ ॥ मानवस्नातुं मया पि देवैः पितृगणैः सह ॥ वायुभूतानि गच्छति तेषां स्तुतिः
सल्लिखार्थिनः ॥ ३० ॥ निराशास्त निवर्त्तते वस्त्रनिष्पीडनं ननु ॥ तस्मान्न पीडयेद्दृष्ट्वा मरुपितृ तर्पणं ॥ ३१ ॥ अ
वंधपतिते केने स्नात्वा प्रस्त्रवणा द्विजा ॥ अवजाप्यां भरिस्नातः स वा साऽपि तृदेवतः ॥ ३२ ॥ मार्जनं जलमध्यं प्रा

पायाप्रोयतः स्मृतः ॥ ततः स्नानं जपं होमं पश्चात् गायत्री जपमुच्यते ॥ १५ ॥ जले वा पित्रस्तस्य वा अजलाद्वा बहिः
 शुचिः ॥ उपस्थं य उपक्रांत उपयत्र शुचिर्भवेत् ॥ १६ ॥ स्नात्वा पीत्वा क्षुत् भुक्ते सुप्ते रथोपतर्पणं ॥ अर्चोतः
 पुनराचारं महासो विपरिधायेन ॥ १७ ॥ विना यज्ञोपवीतेन ब्राह्मणो भुंजते यदि ॥ अहोरात्रोपवासं न प्राणया
 मेस्तुषोऽङ्गो ॥ दिवा करकरे कृचे दिवस्नानं प्रशस्यते ॥ अप्रशस्तं निष्कस्नानं राहो रन्यत्र दर्शनोत्तमं ॥ १८ ॥ म
 रुतो वसवं द्रष्टुं आदित्याद्याश्च देवताः ॥ सर्वदेहे हि लोयंते तस्मात्तां परिवर्जयेत् ॥ १९ ॥ यथा स्नानं च दानं
 च सूर्यस्य ग्रहणोदयो ॥ सोमस्यापि तथारात्रो स्नानं दानं विधीयते ॥ २० ॥ अन्यथा वा सूर्यो रात्रि तस्मात्तां
 परिवर्जयेत् ॥ यदुक्तं निश्चिनस्नायात्तमहानि शिवर्जयेत् ॥ २१ ॥ पूर्वोपराभ्यां यामाभ्यां दिनवत्कर्म च य
 त् ॥ खलयेतो विवाहेषु संक्रांतौ ग्रहणेषु च ॥ २२ ॥ पुत्रजाते व्योमेषु पाते दानं भवति वाक्ष्यं ॥ सर्वरोदानम
 श्रीयान्नान्यत्र परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥ इति पाराशरधर्मशास्त्रे दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ चतुर्विधा पपन्नं ब्रह्म
 हा गुतः स्रगः ॥ चतुर्दशानां कर्त्तव्यं प्रायश्चित्तस्य कारकः ॥ ११ ॥ पवनं तस्य कर्त्तव्यं क्षमापानं हयर्जितं ॥
 अन्यथा तस्य कुवापे महासाहसकारकः ॥ १२ ॥ तस्य दारेषु तिष्ठतः प्रियार्थं निश्चिन्तयितुं कः ॥ १३ ॥

१९

पुच्यगोष्ठेषु ग्रामेषु नगरेषु चै पर्यटं सर्वोतीर्थानि पुण्यं गत्वा तु सादरं ॥ शतयेजनविस्तीर्णं दिशोऽनसुप्ति
 तं ॥ १४ ॥ रामचंद्रसमादेशानलसंचयसांचातं ॥ स्रुतं दृष्ट्वा समुद्रस्य ब्रह्महातत्र शुध्यति ॥ १५ ॥ आत्मानं शु
 द्धमाचारं मवगास्य महादधि ॥ यद्वतान्वाश्चमधेनराजानपृथिवीपति ॥ १६ ॥ तस्य चो वभृथे स्नात्वा पूतो नेयु
 रतल्पगः ॥ पुनः प्रत्यागतो वैश्वमेसाधौ उपसर्पति ॥ गावा दत्वा त्वर्लं कृत्वा भोजनं चो विदोषतः ॥ सहपुनः
 सहभृत्यैश्च कुटुंबैः सह संगतः ॥ १७ ॥ गवां वैकादसां दत्वा चोतुर्वर्ण्यस्य दक्षिणं ब्राह्मणेषु च दातव्यं तथा
 न्येषु मर्नेषु च ॥ १८ ॥ ब्राह्मणं नाप्रसादेन तथा च विदुषां गवां ॥ ब्रह्महत्यागुराहत्यागच्छेनात्र संशयः ॥ १९
 तत्परादारं प्रसूतं लोकानां च हिताय नैत्रोतम्यं पाठितम्यं च सर्वपापं प्रमुच्यते ॥ २० ॥ इति पाराशरधर्म
 शास्त्रे एकादशोऽध्यायः समाप्तिगमता ॥ ११ ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा
 मम दोषानविद्यात् ॥ १२ ॥ भगवत्पुष्टि कटिं श्रीया अधो दृष्ट्वा धो मुरयं ॥ यस्मिन् लिखितं ग्रंथं यत्नेन परिपा
 लयत् ॥ १३ ॥ शके १७२४ ॥ दुर्मातेनामा देमाघरुहम ॥ सप्तम्यं सोमरासेर मूलेत्फनामकं गाथाधरात्मना
 रायणो न लिखितं ॥ श्रीगोपालकृष्णार्पणमस्तु ॥ श्रीरक्तश्रीसां वत्सदाशिर्वापिणामस्तु ॥ श्रीजगद्वार्पणमस्तु ॥

इतिपाराशरस्मृतिसमाप्तं। इदं पुस्तकं मूले कृपजम्भकगंगाधरामनारायणस्येदं॥
श्लोकसंख्या ५८६

